

KRAAT TELEKRAAT

12 (32)
1. veebruar 94

"Rumphorsti-juhtum" sai enamuse jaoks alguse ilmselt ajalehes "Television" nr. 51, 1993 ilmunud ajakirjanik Tiina Kangro intervjuust EBU juriidilise osakonna direktori Werner Rumphorstiga. Avaldame selle siinkohal veelkord.

TELEVISIONI LASTEHAIGUST SAAB RAVIDA TARGA SEADUSEGA

Eurovisioon on mõne viimase aastaga endale Kesk- ja Ida-Euroopast rea uusi liikmeid juurde saanud. Endiste sotsialismimaade telemaastikel valitseb tänaseni küllaltki sarnane segadus: endised riiklikud meediaorganisatsioonid pürgivad avalik-õiguslikeks, töötatakse välja seadusandlust, jagatakse maid sisetungiva kommerts-televisioniga.

Möödunud nädalal külastas Eestit, Lätti ja Leedut EBU juriidilise osakonna direktor Werner Rumphorst. Oma eelmise Baltikumi visiidi ajal märtsikuus lausus hr. Rumphorst, kes on tegelnud viimasel ajal rea Ida-Euroopa maade ringhäälinguprobleemidega, et "endised sotsialismimaad on üksteisega sarnased nende hämmastava lihtsameelsuse ja heausklike poolest sisetungiva kommertsmaailma ees." ("Telekraat", 23. märts '93). Seekord palusime hr. Rumphorstilt intervjuud ajalehele "Television".

Lisame siia vahele kiilu korras paar tsitaati Werner Rumphorsti märtsikuisest intervjuust "Telekraadile".

Mida tähendab avalik-õiguslik ehk rahvatelevision?

Lühidalt öelduna tähendab see televisioni, mida teevad ühe rahva esindajad oma maa rahva jaoks ja selle rahva huvides. See tähendab, et kogu selle tegevuse ainus eesmärk on selle maa rahvuskultuuri säilitamine ja edasi viimine ning seeläbi kõikide selle maa elanike vajaduste rahuldamine. Inglise keelest tõlgituna tähendab see "rahva teenimist" (public service) seda muidugi teleprogrammi edastamise kaudu. 100%-liselt rahvast teenida ei saa ükski riigi-, kommerts-, vaimulik ega mõne väikese muu grupi huvide teenistuses töötav telejaam. Seega võivad kõik need teised olla, rahvatelevision on aga hädavajalik, kui on võetud eesmärgiks, et see maa ja rahvas säilima peab. Ka ETV-l tuleb teha läbi areng riigitelevisionist rahvatelevisioniks.

...

Peaaegu kogu maailmas on rahvatelevision ja -raadio võitluses kommertsjaamadega.

Jah, ja edu võimalikkus - rahvatelevisioni ja -raadio endal targa tegevusstrateegia kõrval - sõltub suurest sellest, kuidas antud maa poliitikud sellest küsimusest aru saavad. Kui riigis otsustatakse, et sõltumatu rahvatelevision on vajalik, leitakse ka võimalused, kuidas seda korraldada. Võtame näiteks tele- ja raadioseadusandlust, mida Ida-Euroopa maad nüüd loovad. Selle seadusega tuleb kõik põhiasjad paika panna. Kui teie riigiisad näiteks otsustavad, et kommerts-television ja -raadio on vajalikud, peavad nad nende tegevuse ka reguleerima. Näiteks Lätis kohtasid ma jahmatamapanevat juhtumit: nende seadus ei sea

kommertsjaamade tegevusele mitte mingisuguseid reegleid - jaam tuleb vaid registreerida. Seda seadust nagu polekski mõtlevad inimesed teinud. Minu meelest on nüüd loodud kõik tingimused selleks, et Läti rahvuslik raadio ja television maa pealt kaoks. Kas nad aga seda ise nii mõtlevad? Tõenäoliselt on lätlased lihtsalt lihtsameelsed...

Nüüd tagasi ajalehes "Television" avaldatud intervjuu juurde

Märtsikuuga võrreldes on teleasjad Eestis muutunud. Kuidas olukord läbi Teie silmade paistab?

Mind paneb imestama, et teil ei ole ikka veel teleseadust. Juba kevadel rääkisite, et seadus on ettevalmistamisel. Nüüd on teil küll rida kommertsjaamu, mis aga puudub, on raadio- ja televisionitegevust reguleeriv seadus.

Veelgi hullem - kuulsin, et üks ringi liikuvatest eelnõuprojektidest on kirjutatud hr. Langi poolt, kes on teatavasti ise kommertsjaama omanik. Mu silmad ja kõrvad ei taha uskuda, et säärane asi võimalik on. Seadusi ei saa ju ometi kirjutada need, kel võivad olla mängus oma huvid. See on ebaeetiline ja mind paneb imestama, et teie valitsus seda eelnõud üldse kaalub. Aga loomulikult pean ma leppima sellega, et mõnel maal tehakse asju teisiti. Lõpuks on see teie valik, mitte kellegi teise. **Eestis räägitakse viimasel ajal palju iseregulatsioonist, nait. hariduse, kultuuri jms. valdkonnas. Kas on mõeldav, et ka televisionide asi reguleerub aastatega ise paika?**

Oleneb sellest, mida te televisionist saada tahate. Kohtusin neil päevil teie Riigikogu kultuurikomisjoni liikmetega. Nemand on küll kenad ja arusaajad inimesed, tõenäoliselt ei ole aga nende hää l parlamendis kuigi tugev. Tundub, et enamus nendest, kelle te enda eest otsustama olete valinud, orl kommertsialiseerumise poolt. Nad on kas põhimõtteliselt selle poolt või nad siiski ei saa sisimas aru, mida see tähendab. Ühest küljest kinnitavad teie juhid, et jah, Eestil on sõltumatu public service televisioni vaja. Ja sealsamas lisavad: aga tegelikult on meil ka kommerts-television olemas.

Iga riik peab endale selgeks tegema, mis-sugust televisioni ta tahab. Kui see küsimus on ausalt vastatud, peaks juba kõik järgnev olema suhteliselt lihtne.

Riigil arvatavasti ei oleks Eesti Televisioni vastu midagi, tal ainult puudub selle ülalpidamiseks raha.

See ei ole õige. Nagu näha, on teil raha kolme-nelja televisionifunktsioneerimiseks. Igasuguse televisioni ja raadio maksab nii või teisiti kinni inimene. Olen saanud aru, et teil räägitakse viimasel ajal palju maksu-

Te tahate näha kommertsjaamades alternatiivi, aga tegelikult on see ähvardus. Ähvardus selles mõttes, et kui te selle nähtusega targalt ümber ei käi, võite varsti olla kadunud. Ja kaotajaks ei jää sel juhul mitte ainuüksi teie ise, kaotab ka kogu rahvas.

Werner Rumphorst

maksja raha kulutamisest riigitelevisionis. Ja tasuta tehtavast kommerts-televisionist. Aga kes siis teie meelest need erajaamad kinni maksab? Ikka inimene, tarbija, iga kord kui ta poest midagi ostab. Ja iga inimene ju ostab midagi pea iga päev. Üks osa kaupade hinnast on ju alati reklaamiraha. Ja kui nüüd seda mõtet pidi edasi minna, siis reklaamiraha maksavad paratamatult ka kõik need inimesed, kes võib-olla mitte kunagi elus kommerts-televisioni ei vaata. Keegi ei küsigi seda nende käest ja poest neile kaupu odavamalt ei anta. See on ju nagu jaanalinnumäng, kui te arvate, et te kommerts-televisioni eest ei maksa. Te kõik maksate selle eest. Ja nüüd küsige endalt, mis te selle eest saate?

Kas ei võiks olla nii et tugev riigitelevisioni kõrvutl heade kommertskanalitega?

Võib küll. Aga kas teil on nii? Mõlemad saavad eksisteerida ainult siis, kui riik on nii rikas, et ta saab endale mõlemat lubada. Näiteks Inglismaal tegutses aastaid reklaamivaba BBC kõrval puhtalt reklaamituludest finantseeritav ITV kanal. ITV-l oli reklaamimonopol, ta elas jõukalt ja hästi ning sai endale lubada teha kvaliteet-programmi nagu BBC-gi. ITV ei tegutsenud kommertsreeglite järgi. Ta sai lihtsalt oma rahad reklaamist, samal ajal kui BBC maksti kinni lubamaksudest. Tegelikult pole tähtis see, kust raha tuleb, vaid see, missugustesse tingimustesse üks või teine kanal seatakse. Hispaanias näiteks tegutses riigi avalik-õiguslik kanal 100%-liselt reklaamituludel. Seal on lihtsalt nii otsustatud ja garanteeritakse, et süsteem töötab. On mitmeid erinevaid võimalusi, mille vahel võib valida. Probleemid algavad siis, kui valikut ei tehtagi ja lastakse asjadell niisama minna.

Konkurendid arvavad, et ETV ei peaks reklaamiga lisa teenima, et see on kahe erineva asja segajamine ja ebaõiglane kommertsjaamade suhtes.

Asetage küsimus hoopis nii: kas riik (rahvas) maksab ETV-le nii palju, kui on vajalik korraliku programmi tegemiseks? Kui ei, siis on selge, et peate raha kusagilt juurde saama. Eesti on väike ja loogika ütleb, et tegelikult peaksid praegustes kehavõitu majandusoludes kõik reklaamitulud riigi põhikanalile tulema. Te alustasite kommertsjaamadega liiga vara. Kommerts-televisioni võib rajada siis, kui põhikanali vajadustest raha üle jääma hakkab, mitte enne. Praegu on teil mõttetu kiratsemine: keegi pole tugev ja igaüks tahab teise tagant rahasis ära tõmmata. Lisaks sellele on laiali tassitud parimad teletegijad, senirajatu on hävimas. Eestis polnud ju küsimus selles, et rahval poleks olnud, mida telerist vaadata. Teil oli Soome TV, Ostan- kino, satelliitkanalid. Oleksite võinud oma jõupingutused suunata sellele, et luua algul üks tugev ja hästi makstud rahvuskeelne kanal. Ja võib-olla hiljem mõelda teise, täiendava kanali loomisele. Nii nagu see on toimunud Norras ja reas teistes maades.

Rahvasuugi ütleb, et kus on kolm eestlast, seal tehakse neli parteid Aga missugune on olukord Lätis ja Leedus?

Kahjuks mitte kübetki mõistlikum. Küllap on see teie lastehaigus, mille ravi skeem, muide, võiks olla korralik teleseadus. ■

Malmö, 21. dets. 93

EBU peasekretärele J. B. Münchile

Lugupeetud hr. Münch.

Külastades eelmisel nädalal Eestit, juhtusin ma lugema üht uskumatut intervjuud kellegi hr. Werner Rumphorstiga (WR), keda nimetati EBU juriidilise osakonna direktoriks. Kui nimetatud intervjuu oli mõeldud naljana, siis vabandan Teie aja viitmise pärast. Kui selline hr. Rumphorst aga tõesti EBU heaks töötab, vastas küllap ka avaldatud intervjuu tööle (lisatud lõpus) (*pas annexé*).

Intervjuus kritiseeris WR Eesti valitsust selle eest, et too liiga vara kommertskanaleid asutada lubas. Tema järgi peaks olema "loogiline", et praegusel ajajärgul laekuksid kõik reklaamitulud riigikanalile. Ja mis veelgi enam, eestlastel polevatki rohkem kanaleid tarvis, kuivõrd neil juba on Soome TV, Ostankino (= Vene, end. nõukogude) ja satelliitkanalid.

WR kritiseeris Eesti Valitsust tugevalt ka selles, et too laseb kommertsraadiojaama omanikul kirjutada üht ettevalmistatava raadio- ja teleseaduse eelnõud. Seda valitsuse poolset luba nimetati ebaeetiliseks ja WR väljendas oma "imeust, et valitsus säärast eelnõud üldse kaalub." Teise eelnõu kirjutas ETV juriidilise osakonna direktor. Miks peaks olema ebaeetiline lasta eelnõusid kirjutada erinevate kuuluvuste ja tagapõhjadega ekspertidel, kui õigus nende vahel valida on valitsusel ja parlamendil? Ja millisel informatsioonil põhineb WR-i kriitika (Eesti) Riigikogu kultuurikomisjoni aadressil, nagu oleksid nad liiga nõrgad ja kommertslikult häälestatud?

Minu lihtne küsimus on: oletades, et WR on olemas, kas EBU kui organisatsioon ja Teie kui selle peasekretär isiklikult kiidate heaks tema poolt esitatud väited, kaasa arvatud tugevalt kriitilised märkused Eesti valitsuse aadressil? Kui nii, siis kas Eesti valitsus on saanud kriitika märklauaks seepärast, et Eesti on väike maa ja on neid, kes loodavad endiselt, et ta kaotab oma vastsaavutatud iseseisvuse. Või on liikmesmaade valitsuste kritiseerimine EBU poliitiline joon? Kui nii, siis kas võiksite mulle saata "heade" ja "pahade" valitsuste nimekirjad?

Juhul kui EBU ega ka Teie, hr. Münch, EBU peasekretär, isiklikult ei toeta WR-i rünnakut Eesti Valitsusele, mida olete otsustanud ette võtta, et parandada WR-i poolt rikutud EBU mainet Eestis?

Lugupidamisega
Andres Küng

Rootsi-Eesti kirjanik, kelle sulest on avaldatud 30 Eestit ja Balti riike puudutavat raamatut, Eesti Kongressi omaaegne liige.

EBU peasekretärele
Hr. J. B. Münchile

30. dets. 1993

Lugupeetud härra,

Eesti Kohalike Raadiote Liit, mis ühendab kuutteist Eesti raadiojaama, millest suurema osa moodustavad kommertsraadiojaamad, on šokeeritud Teie organisatsiooni juriidilise osakonna direktori poolt antud intervjuust. Selle väga huvitava intervjuu avaldas nädalaleht "Telesioon", mis kuulub Eesti Riiklikule Telesioonile.

Lisame kirjale koopia sellest intervjuust koos tõlkega inglise keelde.

Eesti Kohalike Raadiote Liit tahaks väga teada, kas hr. Rumphorsti poolt tehtud avaldused kajastavad EBU ametlikke seisukohti ja kas need väited olid mõeldud ametlike "nõuannetena" Eesti valitsusele.

Eesti Kohalike Raadiote Liit peab hiljutisi arenguid Eesti meedia valdkonnas demokraatlikeks. Kommertstelevisiooni- ja raadiojaamade, samuti alternatiivsete kohalike raadiojaamade tekkimine ja riigi monopoli keelustamine raadiole ja televisioonile on mänginud tähtsat rolli pluralistliku demokraatia sisseseadmises meie ühiskonnas.

On ääretult kahetsusväärne, et selline organisatsioon nagu EBU kaitseb monopolistlike struktuure meedias, eriti mis puutub televisiooni ja raadiosse, mis on olnud kogu sõjajärgse perioodi vältel Kesk- ja Ida-Euroopas ja Baltimaades totalitaarse režiimi tööriistadeks.

Jäädes ootama Teie vastust selles kahetsusväärses küsimuses.

Lugupidamisega
Meelis Pirm

Eesti Kohalike Raadiote Liidu esimees

EBU esimehele
Prof. Albert Scharfille
3. jaanuar 1994

Lugupeetud härra,

EBU juriidilise osakonna direktor hr. Werner Rumphorst külastas Eestit 1993. aasta detsembris. Hr. Rumphorst avaldas Eesti ajakirjanduse veergudel kahtlust, kas Eesti valitsuse poolt moodustatud töögrupp, kes valmistab ette Telesiooni ja Raadio seadust, on ikka usaldusväärne, unustades seejuures, et ka Eesti TV ja Eesti Raadio spetsialistid on selle töögrupi liikmed. Näis, et hr. Rumphorst ei taha järgida ausa konkurentsi põhimõtteid, mida tunnustatakse kogu maailmas, esitades proteksionistlike vihjeid kommertstelevisiooni arengu blokeerimiseks Eestis. Jäi mulje, et hr. Rumphorst tervitaks meeeldi monopoli andmise ideed Eesti Telesioonile ja Eesti Raadiole.

Kahjuks aga võin ma tuua hulgaliselt näiteid illustreerimaks mitmesuguste monopolistlike tendentside ohtusid okupeeritud Baltimaades. Jagaksin heal meelel oma tähelepanekuid hr. Rumphorstiga.

Kuna Eesti on postkommunistlik maa, mis teeb oma esimesi samme demokraatia teel, on minu meelest vältimatult vajalik garanteerida ajakirjandusvabadus ja arvamuste pluralism sellises tähtsas massiteabelevi sektoris nagu televisioon ja raadio. Samuti ei näi hr. Rumphorst õigesti mõistvat riigiraadio ja -televisiooni korrumppeerumise ohtu turumajanduse kujunemise protsessi läbitegelval maal. Nimetatud oht on aga eriti kardetav juhul, kui riigiraadio ja -televisioon saab sissetulekuid maksumaksjate rahale lisaks ka reklaamituludest.

Kuna hr. Rumphorst ei ole oma ideede selgitamiseks ametlikult pöördunud ühegi ametliku esindaja poole, oleks hea teada, kas hr. Rumphorst esindas Eestit külastades oma isiklike või EBU ametlike seisukohti.

Lugupidamisega
Viktor Siilats
Esimese Eesti eratelevisiooni ETV president

Mr. J. B. M.
General
EUROPEAN

14-JAN-1994 10:41

Prof. Albert Scharf
Chairman
European Broadcasting Union
P.O. box 67
CH-1218 Grand Saconnex,
Switzerland

Malmö 931221

MSU
Att General Secreta:
POBox 67
CH-1218 Grand Saconn
Schweiz

Dear Mr Münch,
Visiting Estonia to
interview with a Mr
the EBU lead...

Tundus, et intervjuu Werner Rumphorstiga ajalehes "Televisioon" kelleski vastakaid mõtteid ei aratanud. Igatahes ei esitatud ühiki järelepärimist ei ajakirjanik Tiina Kangrole ega ajalehele. See osutus aga ainult näiliseks vaikuseks.

13. jaanuaril selgus, et vahepeal on toimunud tihe kirj vahetus Šveitsiga. Lisaks ilmus 21. jaanuaril ajalehes "Rahva Hääl" Viktor Siilatsi artikkel "Valel on infoühiskonnas lühikesed jalad".

Genfist saabunud faksipakk ja härra Siilatsi kirjatükk panid aluse artiklile "Valel on infoühiskonnas tõepoolest lühikesed jalad" ajalehes "Televisioon" (nr. 5, 1994) ja "Telekraadile", mida praegu loete.

Tiina Kangro. VALEL ON INFOÜHISKONNAS TÕEPOOLEST LÜHIKESED JALAD

Möödunud aasta "Televisioonis" nr. 51 avaldasime intervjuu Eurovisiooni õigusdirektori hr. Werner Rumphorstiga, kes oli siis äsja Eestit külastanud. Jutuks olid meedia-asjad: teleseadusandluse sünniraskused Eestis ja teistes Balti riikides, riigi- ja kommertstelevisiooni suhted, reklaamirahade liikumine. Hr. Rumphorst arvas, et Eestis loodi liiga vara ja liiga palju kommertskanaleid, mille tulemusena on kõik televisioonid seatud üsnagi keerulisse olukorda. Ka avaldas Rumphorst arvamust, et Eestis ei kirjutata teleseadusandlust tema meelest just kõige otstarbekamal moel. Hr. Rumphorst on Eestit ka varem külastanud ja meie tele- ning raadioinimesi konsulteerinud. On ju EBU-l kogemusi rohkem. Pärast tema eelmist siinolekut mullu veebruaris ETV siseajalehes "Telekraat" ilmunud kirjatükk küttis meie kommertsjaamade esindajate hulgas tuliseid kirgi üles. Pärast seekordset artiklit tundus kõik olevat rahulik. Seda aga vaid kuni 13. jaanuarini.

13. jaanuaril k.a. sai nii ETV peadirektor H. Sein kui ka ER peadirektor H. Haldre EBU peakorterist Genfist 11-leheküljelise telefaksipakata, mille kaaskiri ütles järgmist.

"Austatud Hagi.

Austatud Herkki.

Saadan Teile siinkohal koopiad kolmest meie laekunud kirjast, kus avaldatakse rahulolematust minu detsembrikuise intervjuuga ajalehes "Televisioon". Lisan ka hr. Münchi (EBU peasekretär, toim.) vastuse, mille ta saatis samal kujul kõigile kolmele kaebuse esitajale. Minule isiklikult tõestab kogu see lugu ainult seda, kui tähtis ja õigeaegne oli mu visiit Tallinna mullu detsembris ja kui kaugele on kommertslobby teie maal jõudnud. Kui soovite kasutada hr. Münchi kirja mistahes moel oma ürituse kaitseks, tunneme sellest ainult heameelt.

Lugupidamisega Teie Werner Rumphorst õigusdirektor".

Esimese arupärimise oli Genfi poole teele saatnud hr. ANDRES KÜNG (kes tutvustas end hr. Münchile, EBU peasekretäriks kui Rootsi-Eesti kirjanikku, kolmekümne Eestit ja Baltimaid käsitleva raamatu autorit ja omaaegset Eesti Kongressi liiget).

"Külastades eelmisel nädalal Eestit," kirjutas hr. KÜNG, "juhtusin ma lugema üht uskumatut intervjuu kellegi hr. Werner Rumphorstiga (WR), keda nimetati EBU juriidilise osakonna direktoriks. Kui nimetatud intervjuu oli mõeldud naljana, siis vabandan Teie aja viitmise pärast. /—/ Kui selline hr. Rumphorst aga tõesti olemas on, kas siis EBU kui organisatsioon ja Teie kui selle peasekretär kiidate heaks tema poolt esitatud väited, kaasa arvatud tugevalt kriitilised märkused Eesti valitsuse aadressil? Kui nii, siis kas Eesti valitsus on saanud kriitika märklauaks seetõttu, et Eestis on väike maa ja on veel neid, kes endiselt loodavad, et ta kaotab oma vastasaavutatud iseseisvuse. Või on liikmesmaade valitsuste kritiseerimine lihtsalt EBU poliitiline joon?"

Hr. MEELIS PIRN (Eesti Kohalike Raadiote Liiduesimees) nendib oma kirjas, et "on ülimalt kahetsusväärne, et selline organisatsioon nagu EBU kaitseb massimeedia monopolistlikke struktuure, mis on Kesk- ja Ida-Euroopas ning Baltimaades kogu sõjajärgse perioodi vältel olnud totalitaarse režiimi tööriistad" ning jääb "selles kahetsusväärnes asjas ootama hr. Münchi vastust."

Hr. VIKTOR SIILATS (esimese Eesti eratelevisiooni, ETV president) märgib oma kirjas EBU presidendile hr. Scharfile, et tema meelest "ei näi hr. Rumphorst õigesti mõistvat riigiraadio ja -televisiooni korrumpeerumise ohtu maal, mis on läbi tegemas turumajanduse kujunemise protsessi. Nimetatud oht on aga eriti kardetav juhul, kui riigiraadio ja -televisioon saab sissetulekuid maksimumajate rahale lisaks ka reklaamituludest."

"Kuna hr. Rumphorst ei ole oma ideede selgitamiseks ametlikult pöördunud ühegi ametliku esindaja poole, oleks hea teada," nõuab Siilats, "kas hr. Rumphorst esindas Eestit külastades oma isiklikke või EBU ametlikke seisukohti."

Sellest viimasest hr. MÜNCHI vastus algabki:

"Lp. hr. Siilats.

Hr. Rumphorst viibis Eestis sõltumatu eksperdina. Sellele vaatamata aga, et ta ei tegutsenud ametlikult EBU nimel (ja EBU-l ei saagi olla meediaseadusandluse osas ametlikku positsiooni ei Eestis ega üheski teises riigis), võite te eeldada, et tema poolt väljendatud seisukohad on kooskõlas üldise avalik-õigusliku televisiooni- ja raadio-alase mõtlemise ja filosoofiaga..."

Kuidas on sellestamaast lausest aru saanud V. SIILATS? 21. jaan. "RH"-s, oma artiklis "Valel on infoühiskonnas lühikesed jalad" tõlgendab ta sama mõtet nii: "Vastuseks minu järelepärimisele vastas EBU peasekretär hr. J.-B. Münch, et hr. Rumphorst ei viibinud Eestis EBU ametliku esindajana ning tema seisukohti ei saa lugeda EBU ametliku seisukohana, vaid pigem filosoofilise mõtisklusena..."

Muidugi ei pruugi siin ilmingimata olla tegemist sihiliku sooviga lugejat eksitada, asi võis ka olla lihtsalt ebaadekvaatses inglise keele mõistmises.

Oma vastuses tsiteerib hr. MÜNCH ka WERNER RUMPHORSTILT kolme kaebekirja peale palutud selgitusi:

"... Tunnistan, et see mõnevõrra tihendatud versioon minu Eestis antud intervjuust võib olla põhjustanud arusaamatusi või vääritimõistmist, eriti just nende seas, kes ei ole (veel) tuttavad meediaalase seadusandluse küsimustega dualsals süsteemis, kus eksisteerivad kõrvuti avalik-õiguslik ja kommertsraadio ning -televisioon.

Et minu poolt väljaõeldu ei meeldinud Eesti kommertskanalite esindajatele, ei valmista mulle mingit üllatust. Et aga kahtluse alla on seatud minu ausameelsed püüdlused anda parimat võimalikku nõu Eesti seadusetegijatele, saab olla vaid asja kahetsusväärne kõrvalefekt,

mis on tekkinud minu tahtmata, kuid mida ma püüaksin siinkohal mõnede täiendavate selgitustega parandada."

Hr. RUMPHORSTI täiendavad selgitused langevad sisuliselt suures osas kokku tema detsembris avaldatud intervjuuga, seepärast avaldame sealt vaid mõned mõtted.

Kogu Lääne-Euroopa sõjajärgne ajalugu on tõestanud, et parim garantiid rahvuskultuuri, -keele, rahvuse identiteedi ja demokraatia kindlustamiseks on avalik-õiguslik raadio ja televisioon... Eelkõige "tuleb aga sobivalt lahendada nende finitseerimise küsimus. Kui avalik-õiguslik meedia tegutseb kõrvuti kommertskonkurentidega, peab talle olema tagatud piisav hulk raha ja selle kasutamise paindlikkus (kaasa arvatud võimalus teha strateegilisi, tulevikku suunatud investeeringuid), et tal oleks võimalik täita oma missiooni kogu rahva teenimisel parimal võimalikul viisil. Enamikes Euroopa maades on sellisel puhul tänaseks välja kujunenud kombineeritud finitseerimine nii ühiskondlikest fondidest (riigitoetus, lubamaksud vms., toim.) kui ka reklaamituludest. Poliitilised ringkonnad peaksid aga endale teadvustama, et mida rohkem kommertsjaamad nad avalik-õiguslike kõrvale loovad, seda vähem reklaamitulud viimastele laekub, ja seda suuremad peavad paratamatult olema televisiooni ja raadio sissetulekud ühiskondlikest fondidest. Need on lihtsad majandusliku mõtlemise põhitõed, mida ka Eesti seadusandja ei saa ignoreerida.

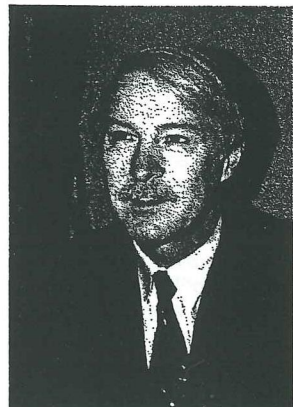
Kommertsmeedia on samasugune äri nagu iga teinegi. Ta koosneb vaatajate-kuulajate müümisest reklaamijatele. Kui seda tegevust ei reguleerita ega kontrollita, hakkab see paratamatult järgima oma ärioloogikat, mis tähendab püüdu saavutada suurimat võimalikku vaatajaskonda odavaima võimaliku hinnaga. Majanduslikel põhjustel - ja eriti sellisel väikesemõõdulisel turul nagu Eesti - saavad selleks vaevalt et olla oma eesti saated, seda eriti televisiooni puhul. Selles kontekstis on raske mõista, et keegi, kelle - õigustatud - kommertsühvudes on tegutseda minimaalsete regulatiivsete piirangutega (või hoopis ilma nendeta), võiks kirjutada seadust omaenda tegevuse reguleerimiseks..."

Oma kirja lõpetab EBU peasekretär J.-B. MÜNCH nii: "...Isiklikult ei ole mul neile hr. Rumphorsti märkustele midagi lisada. Vahest ehk ainult seda, et oleksin rõõmus, kui teeksite ülalpool äratoodu kättesaadavaks ka kõigile teistele (eriti teie valitsuses ja Riigikogus), kes võiksid olla langenud ohvriks samasugustele vääritimõistmistele hr. Rumphorsti intervjuu sõnumi osas. Ja lõpuks, et välistada kõiki võimalikke kahtlusi EBU ametlikus seisukohas neis küsimustes, lisan koopia 1993. aasta novembris Brüsselis EBU konverentsil vastuvõetud Avalik-õigusliku Meedia Deklaratsioonist."

Parimate soovidega J.-B. MÜNCH peasekretär

Asjast huvitatutele: lähemalt võib nn. "Rumphorsti juhtumist" lugeda järgmisest ETV siseajalehest "Telekraat".

Werner Rumphorst, EBU juriidilise osakonna direktor

13. jaanuar 1994

Hr. V. Siilats
president, ETV, Eesti

Austatud hr. Siilats,

Oma 3. jaanuari 1994. a. kirjas EBU presidendile hr. A. Scharfile tundiste Te muret intervjuu pärast, mille EBU õigusdirektor hr. Werner Rumphorst andis ühele eesti ajakirjanikule ja mille avaldas eelmise aasta detsembris ajaleht "Television". Meile on samas küsimuses laekunud veel kaks kaebust. Hr. Rumphorst viibis Eestis sõltumatu eksperdina. Sellele vaatamata aga, et ta ei tegutsenud ametlikult EBU nimel (ja EBU-l ei saagi olla meediaseadusandluse osas ametlikku positsiooni ei Eestis ega üheski teises riigis), võite te eeldada, et tema poolt väljendatud seisukohad on kooskõlas üldise avalik-õigusliku televisiooni- ja raadio-alase mõtlemise ja filosoofiaga. Palusime nimetatud kolme kaebuse osas tema reageeringut ja siin see ongi:

"Eldades, et minuni jõudnud tõlge eesti keeles ilmunud intervjuust on üldjoontes õige (kuigi ma oma inglise keeles antud intervjuus ei kasutanud näiteks sõna "ebaeetiline"), pean ma tunnustama, et see mõnevõrra tihendatud versioon minu Eestis antud intervjuust võib olla põhjustanud arusaamatusi või väärarusaamist, eriti just nende seas, kes ei ole (veel) tuttavad meediaalase seadusandluse küsimustega duaalises süsteemis, kus eksisteerivad kõrvuti avalik-õiguslik ja kommertsraadio ning -television.

Et minu poolt väljaõeldu ei meeldinud Eesti kommertskanalite esindajatele, ei valmista mulle mingit üllatust. Et aga kahtluse alla on seatud minu ausameelseid püüdlused anda parimat võimalikku nõu Eesti seadusetegijatele, saab olla vaid asja kahetsusväärne kõrvalefekt, mis on tekkinud minu tahtmata, kuid mida ma püüaksin siinkohal mõnede täiendavate selgitustega parandada (, millest mõnesid ma võib-olla puudutasin ka oma intervjuus, kui seda kogu pikkuses meenutada, millest meil aga täiesti kindlalt oli juttu kohtumisel kultuurikomisjoniga):

Iga maa peab tegema ise valiku oma ajaloolises, majanduslikus ja sotsiaalses kontekstis. Ei ole olemas ühtki mudelit, mida saaks lihtsalt ühelt

maalt teisele kanda. On aga olemas pretseedendid, millest võib õppida, ning majanduslikud ja muud paratamatused, mis kehtivad universaalselt. Ennekoike peab Eesti ise teadma, missugust raadio- ja televisioonisüsteemi ta tahab ja mida see peaks maale ja rahvale andma. Miks üleüldse peaks Eesti tahtma endale oma ringhäälingu-süsteemi (eeldades, et rahvale on juba kättesaadavad mitmed teistest maadest tulevad raadio- ja teleprogrammid)? Kahtlemata on vastus sellele puhtalt reoitorilisele küsimusele kombinatsioon "rahvuskeeltest", "rahvuskultuurist", "rahvuslikust identiteedist", "jõulisest demokraatia ehitamise vahendist" jms. Kogu Lääne-Euroopa sõjajärgne ajalugu on näidanud, et parim garantiid nende eesmärkide saavutamiseks on tõeline avalik-õiguslik (*public-service*) raadio ja television. "Tõeline avalik-õiguslik meediastüsteem" on riigist sõltumatu, seda nii ajakirjanduslikus kui programmilises mõttes ja võimaluste piires ka rahalises mõttes. Tal ei ole mingit seost riikliku ringhäälinguga, mis funktsioneerib valitsuse käe pikendusena. Ja samal ajal, erinevalt kommertsraadiotest ja -televisionidest (mis lõppkokkuvõttes teenivad oma investeerijate huve), ei teeni see kellegi muu kui vaid oma maa elanikkonna huve. Sel moel saab ta anda mitmekesist ja tasakaalustatud kvaliteetprogrammi kogu vaatajaskonnale.

Sellist raadiot ja televisiooni tuleb aga sobilikul viisil finantseerida. Kui avalik-õiguslik meedia tegutseb kõrvuti kommertskonkurentidega, peab talle olema tagatud piisav hulk raha ja selle kasutamise paindlikkust (kaasa arvatud võimalus teha strateegilisi, tulevikku suunatud investeeringuid), et tal oleks võimalik täita oma missiooni kogu rahva teenimisel parimal võimalikul viisil. Enamikes Euroopa maades on sellisel puhul tänaseks välja kujunenud kombineeritud finantseerimine nii ühiskondlikest fondidest kui ka reklaamituludest. Poliitilised ringkonnad peaksid aga endale teadvustama, et mida rohkem kommertsjaamu nad avalik-õiguslike kõrvale loovad, seda vähem reklaamitulused viimastele laekub, ja seda suuremad peavad paratamatult olema televisiooni ja raadio sissetulekud ühiskondlikest fondidest (riigieelarvest, lubamaksudest, lisandina elektrimaksudele või mõnel muul moel eraldistena ühiskondlikest fondidest). Need on lihtsad majandusliku mõtlemise põhitõed,

mida ka Eesti seadusandja ei saa ignoreerida. Kommertsmeedia on samasugune äri nagu iga teinegi. Ta koosneb vaatajate-kuulajate müümistest reklaamijatele. Kui seda tegevust ei reguleerita ega kontrollita, hakkab see paratamatult järgima oma ärioloogikat, mis tähendab püüdu saavutada suurimat võimalikku vaatajaskonda odavaima võimaliku hinnaga. Majanduslikel põhjustel - ja eriti sellisel väikesemõdulisel turul nagu Eesti - saavad selleks vaevalt et olla oma eesti saated, seda eriti televisiooni puhul. Selles kontekstis on raske mõista, et keegi, kelle -õigustatud - kommerts-huvides on tegutseda minimaalsete regulatiivsete piirangutega (või hoopis ilma nendeta), võiks kirjutada seadust omaenda tegevuse reguleerimiseks.

Ja lõppeks, olles täiesti nõus kolme härrasmehega, kes minu intervjuuga rahul ei olnud, ei pruugi ma vist rõhutada, et ka mina olen täielikult riikliku (valitsuse) ringhäälingu vastu. Selle asemele ei soovita ma aga ka lõdvalt "reguleeritud" kommertsüsteemi, vaid eelkõige ikka kogu rahvale teenust osutavat avalik-õiguslikku raadio- ja televisioonisüsteemi, millele (varem või hiljem) lisandub kommertsüsteem, mis aga allub selgetele ja kohustuslikele reeglitele (koos vajalike järelevalvemechanismidega), et tasakaalustada muidu automaatselt tekkivaid negatiivseid efekte. Loodan, et see selgitab täiendavalt sõnumit, mida püüdsin edasi anda kõnealuses intervjuus."

Isiklikult ei ole mul neile hr. Rumphorsti märkustele midagi lisada. Vahest ehk ainult seda, et oleksin rõõmus, kui teeksite ülalpool äratoodu kättesaadavaks ka kõigile teistele (eriti teie valitsuses ja Riigikogus), kes võiksid olla langenud ohvriks samasugustele väärarusaamistele hr. Rumphorsti intervjuu sõnumi osas. Ja lõpuks, et välistada kõiki võimalikke kahtlusi EBU ametlikus seisukohas neis küsimustes, lisan koopia 1993. aasta novembris Brüsselis EBU konverentsil vastuvõetud Avalik-õigusliku Meedia Deklaratsioonist.

Parimate soovidega
Jean-Bernard Münch
peasekretär

27. jaanuaril ilmus ajalehes "Rahva Hääle" artikkel "Valel on infoühiskonnas teinekord eriti lühikesed jalad", mis koosnes Eesti Raadio peadirektori härra Herkki Haldre sissejuhatastest, eelpoolvalitud EBU peasekretäri Jean-Bernard Münchi kirja professoori poolt tehtud tõlkest ja "Rahva Hääle" toimetuse kommentaarist. Sellist kommentaarist selgub, mis oponente eriti häirib:

"Rumphorst väidab oma selgituses Siilatsile, et ta ei ole oma intervjuus ETV häälekandja "Television" ajakirjanikule Tiina Kangrole kordagi kasutanud sõna "ebaeetiline" ja ometigi on selles ajalehes (20. - 26. detsember 1993 sulaselgelt kirjas: "Veelgi hullem - kuulsin, et üks ringi liikuvatest eelnõuprojektidest (s. t. ainus ametlikult kultuuri- ja haridusministeeriumi vastava töögrupi poolt esitatud TV- ja raadioseaduse eelnõu projekt. Sulgudes olev ei pärine hr. Rumphorstilt) on kirjutatud hr. Langi poolt, kes on teatavasti ise kommertsjaama omanik. (Mu silmad ja kõrvad ei taha uskuda, et säärane asi võimalik on. Seadusi ei saa ju ometi kirjutada need, kel võivad olla mängus oma huvid. Nendes sulgudes lisas "Rahva Hääle" toimetuse tsitdeeritud tsitaadist väljajätte "Telekraat")." See on ebaeetiline ja mind paneb imestama, et teie valitsus seda eelnõud üldse kaalub."

Diktofonikassetil kestab ajakirjanik Tiina Kangro intervjuu Werner Rumphorstiga üle tunni. Usune, et keegi ei vaidlusta, et ajakirjanik pole stenograafist, kes kõik "nohhid" ja kordused täht-tähele kirja paneb. Eetilistel kaalutlustel polnud vaidlusaluses intervjuus avaldatud näiteks järgmist:

Olete nüüd mõned päevad Eestis olnud ja külastanud Eesti TV-d ja Eesti Raadiot, Riigikogu, hr. Rein Langi jt.

Jah, ma vestlesin pool tundi ka Rein Langiga.

Kuidas Te hindate siinset olukorda?

./././

Tean, et ühe nendest eelnõudest on kirjutatud hr. Lang, kes kirjutab seadust ise enese tegevuse reguleerimiseks. See on muidugi uskumatu. Tegelikult peaks ettepanek tulema valitsusest, parlamentist, mitte kelleltki, kes on huvitatud seadusest, mis jätkaks talle endale võimalikult suure kommerts-tegevuse-alase vabaduse, et ta saaks lõppkokkuvõttes võimalikult palju raha tegema hakata. Imestan, kuidas teie valitsus ja parlament üldse sellist eelnõud vaatama nõustub.

Ja nüüd saan ma aru, et hr. Lang esindab teie maad ka Euroopa Nõukogus, kus ta esineb teie maa nimel massimeedia, raadio ja televisiooni küsimustes. Lääne-Euroopa arusaamade kohaselt on Euroopa Nõukogu valitsusi esindavate inimeste kogu, kes antud juhul

peaksid olema inimesed, kes omal maal vastutavad raadio ja televisiooni reguleerimise eest, mitte aga kommertsringhäälingu esindajad, kellel on mängus oma erahuvid. Mind paneb see üllatama, aga ilmselt ajavad mõned maad oma asju teisiti.

./././

Kuidas te võite loota, et see seadus hakkab teenima inimeste huve - te ju räägite inimestest, tarbijatest - kui seadust kirjutavad need inimesed, kelle esmane huvi on selle abil raha tegema hakata.

Kas olete...

Vabandust, aga see tuleb ju välja umbes sama, kui palutaks kurjategijatel ette valmistada oma maa uus kriminaalkodeks. Mille peale nad ütlesid, et kõik on lubatud ja kuritegusid polegi olemas. Loomulikult! Nüüd ma muidugi liialdan, aga idee on ju selles. Inimesed, kelle tegevuse reguleerimiseks seadust vaja on, ei saa seda seadust ise kirjutada. Asi on põhimõttes. Ja kui nüüd käivad need kommertsiga tegelevad inimesed ka Euroopa Nõukogus teie maad esindamas, näitab see küll, et sellel maal ei aeta mitte ainult tõsiseid asju. Või siis ei saa mõned inimesed ikka veel aru, mida nad teevad. Ma vabandan, et olen nii otsekohene, aga see on täiesti arusaamatu.

Tänaseks kõik.

Kirjutage meile, joonistage meile.

(Postikana, nov. 1983)

Vahendame küsimusi!

Toimetaja TIINA KANGRO (tuba 611, tel. 4613)

Heiki Meeri (tuba 401, tel. 4062)

Riho Raie, Tarmo Tilsen (tuba 105, tel. 4605)

Fotod: T. Tuul, H. Maasikmets Paljudatud ETV paljuduskontoris.